

*Judith och Holofernes, målning av Hans von Aachen (1552—1615). Till vänster syns tältet i vilket Holofernes mördas, till höger förevisar Judith Holofernes huvud på torget. År 1621 tillhörde tavlan den kejsarliga konstkammaren i Prag, senare återfinns den i drottning Christinas konstsamlingar. I april 1987 inköptes den av Statens Konstmuseer genom Bukowski för Stiftelsen Vadstena slotts möblering (nr 27 i Vadstenainv.). Gåva av Berta Elfström, Vadstena. Tavlan hänger nu i Drabant-salen på Vadstena slott och kan beses under pauserna.*

The castle of Vadstena, founded by King Gustav Wasa, could be called "the first operahouse of Sweden". As early as 1654 when Queen Christina ruled the country, an Italian opera group conducted by the composer Vincenzo Albricci, performed at the castle of Vadstena.

## THE INTERNATIONAL VADSTENA ACADEMY

The international Vadstena Academy for budding professional singers and musicians, was founded in 1964 by the singing teacher Ingrid Maria Rappe, for the purpose of studying and performing both newly composed music dramas and early operas in the historic buildings of Vadstena. To date, approximately twentyfive operas have been given their first representation of our time in Vadstenas - a result of successful research.

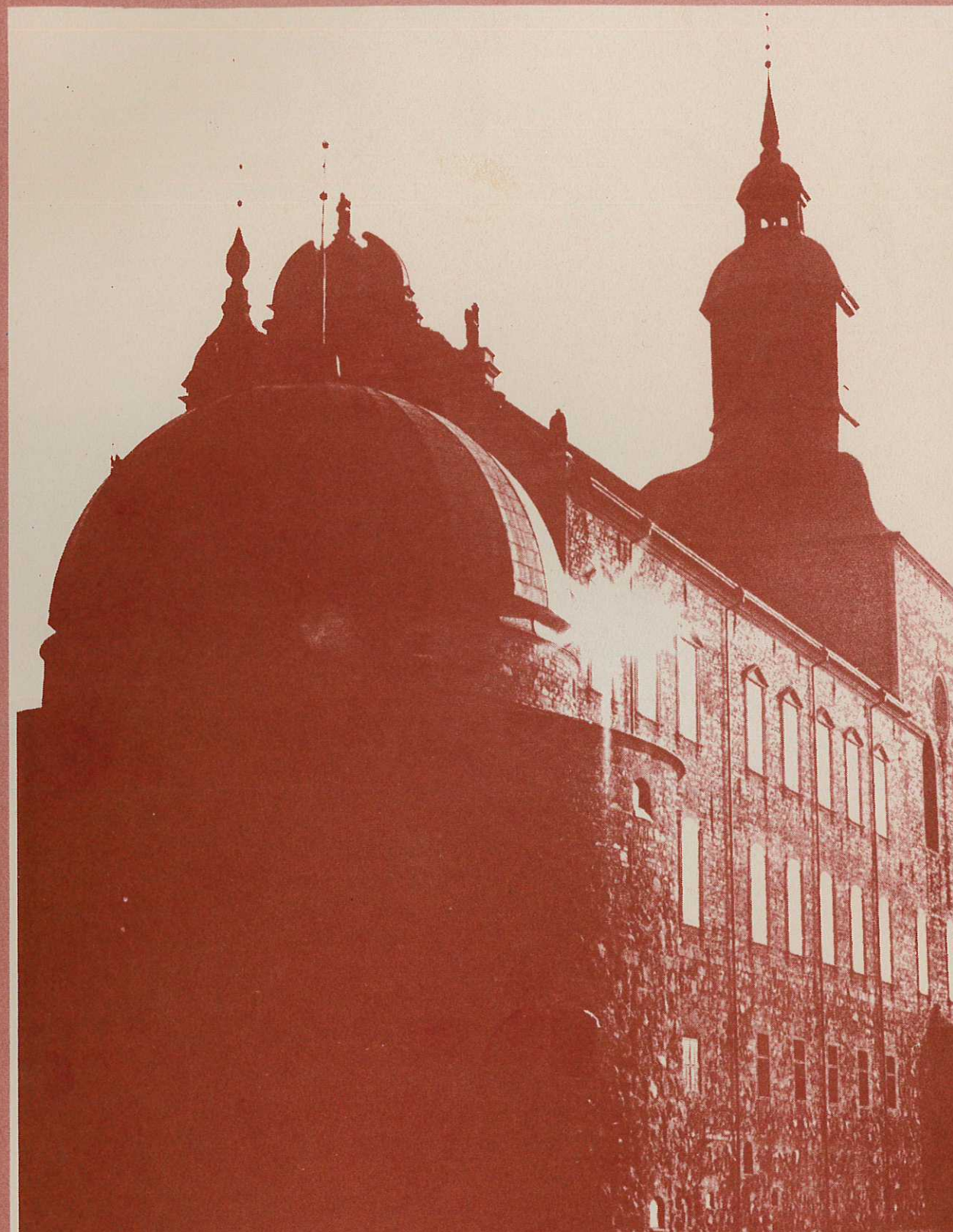
Vadstena has often been referred to as the "Swedish Glyndebourne" - a place outside the capital in which the rising generation of great singers can be met in unconventional surroundings. Many of Vadstena's alumni can be heard at the opera houses in e.g. Stockholm, Gothenburg, London, Hamburg, Wien, Berlin

A number of young stage directors have also started their stage career at the Vadstena Academy, among others Göran Järvefelt, Torbjörn Lillieqvist and Per-Erik Öhrn, the latter now artistic leader.



THE INTERNATIONAL VADSTENA ACADEMY

Production, layout Astrid and Margot Lande. Skeninge Boktryckeri 1987.



Den höga visan

# TRE OPEROR OM KÄRLEK

med bibliska motiv

Daniel i lejongropen — Höga visan — Judith och Holofernes

STIFTELSEN INTERNATIONELLA VADSTENA-AKADEMIEN



STIFTELSEN INTERNATIONELLA  
VADSTENA-AKADEMIEN

Föreställningarna ges i Bröllopsalen på Vadstena slott  
den 4 juli (off.gen.rep.), 5, 7, 8, 10, 11, 14, 15, 17, 18 juli 1987 kl.19.30  
samt söndagarna den 12 och 19 juli kl. 18

Fotografering och bandupptagning från salongen är ej tillåten

Föreställningarna den 10 och 11 juli spelas in av Sveriges Riksradio  
Daniel i lejongropen direktsänds den 11 juli  
producent Margareta Dellefors

Videinspelning görs av Erik Sandström den 14 och 15 juli



**KAFFESERVERING I ANDRA PAUSEN**  
Maude och Lars-Erik Landestorp, Gamla Konditoriet, Vadstena

Rökning är förbjuden i hela slottet



**ETT STORT TACK**  
vill vi rikta till

MUSIKHUSET AB - SJÖSTRANDS  
Linköping - Motala

som välvillig ställt kyrkoorgeln  
GEM PLENUM  
till vårt förfogande



REGIONMUSIKEN I ÖREBRO  
som lånat ut slagverksinstrumenten



FREDRIKSSONS VERKSTADS AB  
Vadstena

WAHLSTEDTS BIL AB  
Motala

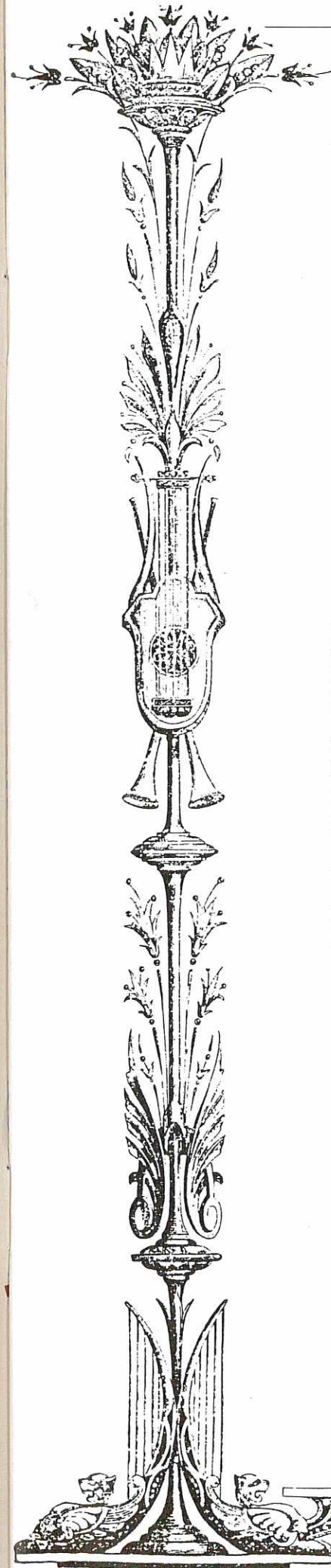
som gett bidrag till Motettkören



Föreningen Vadstena-Akademiens Vänner  
stiftades 1975 i syfte att stödja verksamheten vid Vadstena-Akademien.  
Vännerna erhåller förstahandsinformation om föreställnings- och konsertverksamheten  
och kan därigenom lättare få biljetter.  
Medlemskap vinnes genom insättande av årsavgiften (1987 kr 75) på postgiro 28 37 74-8



Omslagsbild Vadstena slott, foto Lotta Appelvång  
Kören har fotograferats av Åke Svensson  
De grafiska illustrationerna är av Gustav Doré



## För första gången . . .

1654 sjöngs det opera på Vadstena slott. Kanske för första gången i Sverige. Förmodligen fanns bland sångarna de två kastraterna Niccolo och Domenico Melani och bland åhörarna drottning Christina. Samma år abdikerade Christina och flyttade till Rom. 1669 beställde hon en opera av den yngste brodern Melani, Allesandro: världens första opera om Don Juan. Den spelade vi för första gången i modern tid i juni 1986 just på Vadstena slott. Till slottsväggarna, som återkastat den säregna och intensiva klangen från de två kastraterna år 1654, talade nu vår tolkning av deras brors fantastiska operamusik anno 1986.

Så är Vadstenas historia en del av vår svenska historia och en epokgörande del av musikens världshistoria. Hur förunderligt är det inte att följa trådarna mellan då och nu, mellan dem och oss.

Vadstena-Akademiens motto kan sägas vara "för första gången". Under dess snart tjugofemåriga existens har i Vadstena framförts tio nyskrivna operaverk och tjugotvå operor från 16- och 1700-talen för första gången i modern tid.

Också i sommar är allt för första gången. Vadstena-Akademien presenterar två helt nya operor, rykande färska beställningsverk. Det ena, "Höga visan", är av Stig Gustav Schönberg, en tonsättare bördig från Västra Husby i Östergötland. Redan 1973 skrev han för oss ett mycket vackert verk, "Regina celi", till det årets Birgitta-jubileum.

Med den andra nya operan, "Judith och Holofernes", introducerar vi en brittisk kompositör i Sverige. Han heter Ian McQueen och är skotte. Han har erfarenhet av både opera- och orkesterkompositioner. Under våren har en opera av honom för och med ungdomar, "Acts of faith", spelats på London international Opera Festival.

Det inledande verket på slottet är ett barockoratorium, "Daniel i lejongropen", av en anonym italiensk mästare. I det får Ni återknyta bekantskapen med fjolårets sångsensation, kontratenoren Mikael Bellini, som sjöng titelrollen i "Don Juan 1669". Nu gestaltar han profeten Daniel i detta oratorium, som uppförs för första gången i modern tid.

Senare i sommar med premiär i augusti på Gamla teatern kommer vi att spela ett av Domenico Cimarosas försummade mästerverk. Det kallas "Den gifte stackar'n" (Il marito disperato) och är en opera, som man nu även fått upp ögonen för på kontinenten. Neapeloperan planerar att presentera den nästa säsong med anledning av sitt 250-årsjubileum, och förlaget Ricordi är i färd med en utgåva av operan. Vår forskning säger oss dock att vårt manuskript till skillnad från Ricordis är operans första och - tycker vi - bästa version.

Ni, kära publik, kommer förmodligen att möta en lång rad konstnärer för första gången i sommar. Förutom många unga sångare, dansare och musiker, kommer Ni också att få stifta bekantskap med två unga svenska dirigenter, en regissör och en koreograf - alla i början av sin karriär. För första gången ingår också Vadstena-Akademien i ett samarbete med en skicklig amatörkör med sångare från Motala och Vadstena.

I år blandar vi mer än vanligt gammalt och nytt, låter då och nu mötas på flera plan. Förhoppningsvis blir mötet fruktbart och resulterar i njutbara operakaskader. Det är vår önskan att Ni, kära publik, även i år skall fångas av vår upptäckariver och äventyrlusta.

**HJÄRTLIGT VÄLKOMNA!**

**Per-Erik Öhrn**  
Konstnärlig ledare för  
Vadstena-Akademien

# KÖR



*MOTALA MOTETTKÖR* har stora uppgifter i alla tre verken. Kören bildades 1976. Dess ledare är Åke Olsson, musikdirektör och kyrkomusiker utbildad vid Stockholms musikhögskola. Kören har tidigare framfört en rad större körverk och oratorier och har framgångsrikt turnerat till våra grannländer. Efter samarbetet med Riksteatern i kyrkooperan "Den främmande kvinnan" av Ulf Björlin och Lars Forssell har Motala motettkör omtalats som en av vårt land bästa amatörkörer.

## Sopraner

ANN JANSSON, BERIT JOHANSSON, ELISABETH KARLSSON, LINNEA PETERSSON, MARIE WISEN, CAMILLA WELLBORG, MADELEINE JESEÄTER, KARIN WALL, GUNNEL FRISK, SUSANNE EDLUND

## Altar

GUNNE ANDERSSON, CARIN DANIELSSON, ANNA MARIA HARDER, ANETTE HÄTTSTRÖM, ANNICA LINDAR, CECILIA NILSSON, INGELA ADOLFSSON

## Tenorer

TORGNY HOLMBERG, STEN PETERSSON, HANS STOLPE, NIKLAS DAHLSTRÖM, JAN-EBBE SVENSSON

## Basar

SVEN-GUNNAR DAHLQVIST, NILS HILDING, NILO NIKKU, STAFFAN SJÖSTRAND, SVANTE STENSON

## Dessutom medverkar

GUDRUN BRUNA, sopran (körsolo), ANNA SIEVERS, alt  
PELLE OLOFSSON, tenor, HANS ANIANSSON, bas

# ORKESTER

i de tre verken under ledning av STEFAN DÄSSMAN

ÖRJAN NÄSBOM, musikalisk instudering, cembalo, synthesizer

EVA LINDAL, violin, ELISABETH HAHN, violoncell, PETER BERGSTRÖM, kontrabas  
ERIK FRIEBERG, flöjt, piccola, LARS GERDT, trumpet, MARIE NILSSON, fagott  
INGEGERD FREDLUND, harpa, ÅKE OLSSON, orgel



Örjan

Eva

Elisabeth

Peter

Erik

Lars

Marie

Ingegerd

Åke

ROBIN KARLSSON, scenbild, kostym, mask - MICHAEL JOYCE, ljussättare  
TOVE SJÖGREN, regiassistent, MURDO MORGAN, repetitör, ING-BRITT SUNDIN, färgerska, MARIANNE PETERSSON, kostymsömnad, HELENA AGNEMAR och ANNA NIKLASSON, kostymassistenter, KAI PIIPO, ljus tekniker, CHRISTINA ERIKSSON, maskör, ERIK STÅLBERG, scenmästare, TOM JOKINEN, scen-snickare, JOHAN ANDERSSON, scentekniker, KARIN JOHANSSON, MARGOT LANDE och TERESE LINDSTRÖM, kansli- och scentekniker, GUNNAR LANDE, kassör, ASTRID LANDE, administrativ ledare.

## Om de bibliska berättelserna

Bibeln är först och sist en religionsurkund. Men bibeln är också en bok fylld av märkligt allmänhistoriskt stoff, kulturella företeelser och skeenden, konstnärliga skapelser och skönhetsvärden. Den är ett kulturdokument, enastående och utan motstycke i den forntida världen. Bibelns texter daterar sig från omkring 1000 år före Kristus till år 100 efter och spänner alltså över en tidrymd av mer än 1000 år.

Gamla testamentet kan sägas vara ett samlingsverk som innehåller det gamla Israels litterära produktion i den mån den har bevarats genom tiderna eller ansetts vara värd att upptas i Gamla testamentets kanon (ung. rättesnöre). Dess skrifter kan beskrivas på följande sätt:

De mytologiska, t.ex. skapelseberättelsen,

De legendariska, som skildrar personer med någon hemlighetsfull, ovanlig utstrålning, kring vilka skapas en girland anekdoter, som röjer makten i deras väsen och verkan på dem som stått under deras inflytande. Till dessa kan man föra Judiths bok.

De historiska, som har folket Israels öde i centrum.

De profetiska skrifterna berättar om människor som vet sig ha gåvan att mottaga uppenbarelser från den gudomliga världen, och som sedan förkunnar för världen vad gudomen låtit dem höra.

Vishetsskrifterna är närbesläktade. De innehåller praktisk levnadsvisdom grundad på kännedom om naturen och dess företeelser.

De apokalyptiska skrifterna siar om historiens utveckling och om hur slutet skall komma för världen med Guds slutgiltiga seger. Till detta senare slag av profetiska skrifter kan man föra Daniels bok.

Slutligen innehåller Bibeln poetiska skrifter, bl.a. Höga visan samt lagar och brev.

Daniels bok skildrar hur fyra fromma, sköna och förståndiga judeiska ynglingar (Daniel, Hananja, Misael och Asarja) bortförs till Babel efter kung Nebudkadnessars belägring av Jerusalem (omkr. 600 år f.Kr.). De står högt i gunst hos den babylonske kungen och åtnjuter många förmåner, då de har gudomlig insikt och kunskap om fördolda ting. Deras vishet kommer först och främst till uttryck i förmågan att tyda drömmar. Den visionära text som utgår från drömmarna är Danielbokens viktigaste del. Visionerna förespeglar nämligen världens framtid och den yttersta tiden, en sk apokalyps. Denna berättelse har blivit skolbildande för all apokalyptisk litteratur ända in i modern tid. Den oratorium vi spelar bygger på en av de mest älskade berättelserna om Daniel.

Boken är tillkommen ungefär 165 f.Kr, vid en tid då Israel var grekiskt lydrike och man förbjudit judisk religionsutövning. Författarens ärende var förmodligen att hjälpa läsarna att härda ut i vedermödorna och förföljelsen genom att visa att Israels gud är den ende mäktige och rätte guden, suverän gentemot både "avgudar" och jordiska kungar i tider som gått likaväl som i den innevarande.

Judiths bok berättar legenden om Judith, judendomens Jael och hennes modiga men makabra ingripande för att rädda sin hemstad. Den präglas av starkt lagbunden fromhet och fanatisk chauvinism. Delar av texten är av hög poetisk kvalitet, så är t.ex. Judiths bön om hämnd stor och intensiv konst.

Judiths gestalt har tiderna igenom lockat konstnärer av alla slag, och det finns åtskilliga operor om Judith och Holofernes, bl.a. av Vivaldi, Honegger och Natanael Berg. Så sent som för ett halvt år sedan hade ännu en opera på temat av den östtyske tonsättaren Sigfried Malthus premiär i Berlin.

Om Höga visan samt om handlingen i Daniel i lejongropen och i Judith och Holofernes står att läsa på annan plats i detta programblad.

Källor: Johannes Lindblom, Tio kapitel om Bibeln.  
Ivan Egnell, Svenskt bibliskt uppslagsverk, m.fl.

Per-Erik Öhrn



## DANIEL I LEJONGROPEN

Den judiske ynglingen Daniel har med sin visdom imponerat så på kungen av Babel att denne ämnar låta insätta honom som hövitsman över hela riket. En grupp ståthållare (satraper) avundas honom och övertalar kungen att instifta en ny lag, som förbjuder tillbedjan av någon annan än honom själv.

Daniel bryter mot påbudet och kungen tvingas motvilligt kasta honom i lejongropen. Gud räddar dock Daniel från all skada. Glad låter då kungen utfärda en kungörelse om att hela riket nu skall tillbedja Daniels gud, "den levande guden" och ingen annan. Medan så avundsmännen hamnar hos lejonerna, stiger Daniel i ära och makt.



# DANIEL I LEJONGROPEN

Ett anonymt oratorium  
Anders Wiklund

Vad är ett oratorium? Är det ett musikaliskt verk, som kallats så av sin upphovsman? Eller kan det betecknas som oratorium även om komponisten har givit det namn som historia, dramma sacro, componimento sacro eller azione sacro? Eller räcker det med att verkets tema är av sakral karaktär?

Ja, frågorna är många kring denna typ av vokalkomposition, som uppstår i Italien under 1600-talets första hälft. Howard E. Smither vid University of North Carolina, har i ett monumentalverk i tre band: A History of the Oratorio, (sista bandet utkom 1987) behandlat dess uppkomst och utveckling fram till vår egen tid i Italien, England och Tyskland. Något entydigt svar på våra frågor ger han inte, däremot en fascinerande bild av en konstform, som märkligt nog kunde hävda sig med framgång gentemot operan, med vilken oratoriet har många beröringspunkter.

Under barocken varierar också förutsättningarna för att kunna etikettera en komposition som oratorium alltefter vilket land man avser, men alla har de vissa grunddrag gemensamma: oratoriet är alltid ett sakralt, ej sceniskt framställt verk, där texten antingen är dramatisk eller dramatiskt berättande. Det förstnämnda innebär, att handlingen förs framåt genom en dialog mellan de olika personer, medan detta i den dramatiskt berättande typen delas mellan en berättare (Testo, Historicus, evangelist) och oratoriets personer. Till den sistnämnda hör Danieloratoriet som Vadstena-Akademien nu framför.

Mellan ca 1640 och 1660 används termen oratorium endast på verk skrivna i Rom. Det tidigaste dokumentet är ett brev från Pietro Della Valle där han i december 1640 omtalar sitt korta sakrala dialogus som ett oratorium. Verket var avsett för Chiesa Nuova och är ca tio minuter långt.

Från 1660 blev oratoriet mer etablerat som en benämning på en musikalisk stil och från 1680-talet är den musikaliska formen fastlagd såsom ett sakralt, icke sceniskt framställt, dramatiskt berättande verk, byggd på en biblisk berättelse, ett helgons liv eller något annat andligt tema. Vanligen förekom italiensk text, men även latin användes. Texten var genomgående poetisk. Stilistiskt var den närbesläktad med ett operalibrettos språk. Musikaliskt var stilen i stort sett lika med den som fanns i operan, dvs arior, mindre ensembler och körer, oftast endast med continuoackompanjemang. Vissa körpartier kunde dock få en större utformning, t.ex. som madrigaler. Längden på oratoriet kunde variera mellan en och två timmar. Verket framfördes som en underhållning i ett bönerum (som på italienska är oratorium, vilket alltså fått ge stilen dess namn), som kunde vara fristående men också kunde ligga i ett privat palats, dock sällan i en kyrka.

Danieloratoriet är ett oratorium volgare (dvs folkligt, med italiensk text) och representerar ett tidigt stadium i oratoriets utveckling. Vår avsikt var ursprungligen att ställa det mot ett annat oratorium med samma innehåll: Giacomo Carissimis Daniele. I sitt berättande är verken olika: Carissimi slutar i och med att Daniel har räddats från lejonerna av sin tro och kungen har erkänt Daniels gud. Det anonyma oratoriet går vidare och låter oss få veta även satrapernas (ståthållarnas) öde.

Texten och musiken till vårt oratorium Daniele, Parte Prima och Daniele, 2do Parte, som är manuskriptets titel, är således av okända upphovsmän. En ledtråd beträffande kompositören utgör en titel i en kyrkomusikalisk förteckning i Bologna 1682: Daniello: Oratorio a 5. "Fa seren, fa sicuro". Musica del Sig.R. Franco Foggia. Texten "fa seren, fa sicuro" är samma som i slutkören till vårt anonyma oratorium. Tidsmässigt kan verket dateras till tidigt 1640-tal. Manuskriptet (i Civico Museo Bibliografico Musicale) finns bundet i en volym, Autori romani, dvs romerska kompositörer.

forts. sid. 7



# DANIEL I LEJONGROPEN

Oratorium av anonym italiensk 1600-talskompositör

Musikalisk edition Anders Wiklund

Musikalisk bearbetning Anders Öhrwall

Översättning Nils-Olof Franzén

Regi Nils Spangenberg

Musikalisk ledning Stefan Dässman

Daniel - MIKAEL BELLINI, kontratenor

Kungen - JONAS DEGERFELDT, tenor

Berättaren - STINA TORNBERG, sopran

Två satraper, ståthållare - BARBRO NETIN, mezzosopran, GREGER ERDÖS, baryton

KÖR och ORKESTER

Foggia var född 1604 i Rom och verksam där under större delen av sitt liv. Tre oratorier av honom är kända, varav David fungiens a facie Saul uppvisar påfallande likheter med Danieloratoriet (manuskriptet till David finns bundet i samma volym som Daniele), såsom körens berättande funktion och testos kommenterande text i soloensembler; något som är unikt jämfört med andra oratorier från samma tid.

Personerna är berättaren (Testo), kungen och två satraper. Kören representerar en oidentifierad grupp med uppgift att framhäva sensmoralen i historien (de båda slutkören i del I och II) samt fungera som kommentator till handlingen (övrige körer i del II). Manuskriptet, som är av en kopist, visar att den femstämmiga körsatsen skall framföras av de fem personerna i historien, då varje stämma försetts med respektive persons rollnamn. Vi har här dock valt att låta dessa satser framföras av kör.

I första delen berättas om satrapernas sammansvärjning mot Daniel, hans tillfångatagande och dom, samt att han kastas till lejonerna. Del två börjar med gryningen nästa dag, när kungen efter en sömlös natt går till lejonhålan och finner Daniel oskadd. Efter lovprisning av Daniels gud kastas satraperna till lejonerna. Kungen accepterar Daniels tro. Därefter kommer den avslutande kören med berättelsens sensmoral. Texten är alltså mycket varierad och händelserik i jämförelse med Carissimis, men saknar å andra sidan dennes psykologiska skärpa i karaktärsteckningen.

Musikaliskt har texten komponerats i recitativisk och arioso stil, men två korta genomkomponerade arior finns, båda i del II. De sjungs av Daniel. Totalt förekommer sex duetter och fyra stora körsatser. Tyngdpunkten är alltså lagd på ensembler, vilket ger verket en scenisk-dramatisk karaktär. Kören är utformad i madrigalstil och är mer kontrapunktiskt rörlig än Carissimis mer stillastående klangbaserade körsats. Ett egendomligt drag i detta anonyma oratorium är, att så många ensembler har en berättande funktion, samt att Testo deltar med sina kommentarer i arior och duetter. Detta drag är vanligare i oratorio latino (alltså med latinsk text) och sällan förekommande i oratorio volgare.

Anders Wiklund

Referenser:

Smither, H.E.: A History of the Oratorio. Vol. 1-3. Univ. of N. Carolina Press, 1977-1987.

Schering, A.: Geschichte des Oratoriums. Kleine Handbücher der Musikgeschichte nach Gattungen, vol. 3, 1911. Reprint 1966.

Arnold, D. och E.: The Oratorio in Venice. RMA monographs 2. Royal Musical Association, London 1986.



# HÖGA VISAN

Ty stark såsom döden är kärleken,  
obetvinglig såsom dödsriket är dess iver,  
dess glöd är såsom glöd av flammande eld.  
De största vatten förmå icke utsläcka kärleken,  
nej, strömmar kunna icke fördränka den.

Höga visan kallas sångernas sång, den främsta av sånger. Den är en samling folklig kärleksdiktning. Två älskade uttrycker sina känslor, sin ömhet och sin åtrå för varandra. Den innehåller anspelningar på bestämda årsfestrer och skildrar ett heligt bröllop. Bildspråket är säregt meningsfyllt och ofta starkt erotiskt färgat.

Texten har en allmänt österländsk prägel och tycks vara ett minne av en kultbunden företelse, som skildrar växtlighetsgudens förening med sin kvinnliga partner.

Det finns också populära allegoriska tolkningar av texten. Den judiska ser bruden som Israel och brudgummen som Jahve, och innehållet skall avspegla Israels religiösa historia med utväljande, avfall, omvändelse och försoning. Den kristna tolkningen ser brudgummen som Kristus och bruden som det sanna Israel, dvs kyrkan.

Hur man än läser boken, så är det ingen överdrift att nämna Höga visan som en av världslitteraturens höjdpunkter ur poetisk konstnärlig synpunkt.

Per-Erik Öhrn



# HÖGA VISAN

Opera i en akt

Libretto och tonsättning av Stig Gustav Schönberg, 1987

Koreografi Patrik Sörling

Musikalisk ledning Stefan Dässman

BARBRO NETIN, mezzosopran - JONAS DEGERFELDT, tenor

CARIN GÖRANSSON, dansare - PATRIK SÖRLING, dansare

KÖR och ORKESTER

"Ty allt det höga är enkelt både i lära och sång"

Så säger Tegnér. Det lågsinnade är efter denna estetik dömt till det svärgeomträngligas domän. Kort sagt - det onda är svårare att begripa än det goda! Men det lågsinnade lyser med sin frånvaro i denna den högsta av texter om kärlek. Den älskade beskrivs som en lilja bland törnen. Törnena, det är väl det som sticker och svider - det som gör ont - det lågsinnade. Den älskade - den som avviker från törnena - blir symbol för det goda - det som underlättar livsvägen och gör den framkomlig. Biblisk text har i alla tider inbjudit till tonsättning. Bibeln har många sidor: den belyser det djupaste mänskliga elände och förnedring, korsdöd och tillintetgörande, men den belyser också - som i Höga visan - den ograverat levande kärleken i sin allra sinnligaste framtoning. Har då någon text fått så många tonsättningar som Bibelns? Knappast. En därigenom så bearbetad ton flödar lätt och skummar - flödar över - som Herdepсалmen säger.

Om kulturen törnetaggas och svältes, vissnar sinnligheten. Livet torkar bort. Men höga visan anvisar sitt sätt: kärlekens. "I en värld efter Auswitsch gäller det att återskapa såväl människan som Gud, återerövra allt det som ifrågasattes med förintelsen", säger Jakubowski. Vilken text kan bättre tänkas arbeta på återerövrandet av människovärdet än Höga visan? "Som en utgjuten salva är ditt namn" utropar siaren, författaren, profeten, poeten - och förflyttat till vår tid ljuder detta anrop till samtidsmänniskan som dväljes bland personnummer och kodtal. Och bland tusen tordönsröster. Sjung och spela, säger Psaltaren. Och hos Samuel skall man gripa till harpan - "när den onde anden kommer" - så skall det bli bättre med dig. Bliva bättre - ja, inte gäller det väl den gamla kroppsliga huvudvärken bara! Det gäller en livsprocess - den kultur som ville bli till men förhindrades av tusen törnetaggar...

Stig Gustav Schönberg



# JUDITH OCH HOLOFERNES

Judith beskrivs som en ung, vacker och from änka av förnäm släkt. När den kaldeiske (i boken står assyriske) fältherren Holofernes belägrar hennes hemstad Betylua, uppsöker hon honom och snärjer honom med sin skönhet blott för att få tillfälle att döda honom. Då Holofernes druckit sig rusig av vin och hon lämnas ensam med honom, hugger hon huvudet av honom och för det med sig hem som segertrofé.

# JUDITH OCH HOLOFERNES

LINE OF TERROR

Musik Ian McQueen, 1987

Libretto Iwar Bergkwist

Regi Nils Spangenberg

Musikalisk ledning Stefan Dässman

Judith - STINA TORNBERG, sopran

Holofernes - GREGER ERDÓS, baryton

Akior (soldat) - MIKAEL BELLINI, kontratenor

Folket i Betylua, soldater mm gestaltas av kören

ORKESTER

Vadstena-Akademien tackar

ARTS COUNCIL I LONDON

och

BRITISH COUNCIL I STOCKHOLM

som har möjliggjort beställningen av detta verk

## LINE OF TERROR

What could have made a youngish woman, retired from the world in semipurdah, summon up the strength to hack off the head of a large and powerful man?

Is it a blow for Jewish resistance, or against the rôle to which woman has been relegated in human affairs, or what?

For, in striking that blow, Judith denies and contradicts all that we (males) believe constitutes woman: all that is loving, caring, supportive, nurturing, and healing. Of course we tend to forget the supreme female virtues of loyalty, commitment, and stamina...

The opera is staunchly motivic in its musical treatment, with characters and ideas being associated with intervals, rhythms, and instruments. One of the things I was interested in trying to do was to portray time passing in new ways, especially in Judith's journey to the Assyrian Camp, and in the final scene outside the tent.

Ian McQueen

Ungefärlig översättning:

Vad kan ha fått en ung kvinna, som dragit sig undan och levtt halvt avskild från världen, att uppbjuda styrkan att hugga huvudet av en stor och mäktig man?

Vill författaren slå ett slag för judiskt motstånd eller mot den undertryckta roll som kvinnan tilldelats i mänsklighetens historia, eller...?

Genom det hon gör förnekar och motsäger Judith allt det som vi (män) anser symboliserar kvinnan: allt kärleksfullt, omtänksamt, stödjande, livgivande och läkande. Naturligtvis är vi benägna att glömma de förnäma kvinnliga egenskaperna trofasthet, engagemang och livskraft.

Operan är mycket motivbunden i sin musikaliska uppbyggnad och dess karaktärer och idéer är starkt förknippade med intervaller, rytmer och instrument. En av de saker jag var intresserad av att försöka göra, var att skildra tidens gång på nya sätt, särskilt under Judiths färd till det assyriska lägret och i den sista scenen utanför tältet.

Ian McQueen



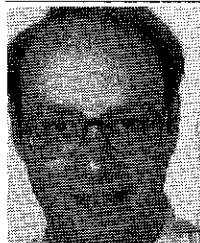
**Ian McQueen**, f. 1954 i London, har studerat vid Royal College of Music för John Lambert och Jeremy Dale Roberts. McQueen fick alla stora kompositionspriser och tog examen (B.Mus.) vid London University 1975. McQueen har studerat för Peter Maxwell Davis och tack vare Mendelssohnstipendiet i Danmark för Per Nørregaard och Karl Aage Rasmussen. Hans professionella debut skedde 1976 då hans verk "Eighteenth Century Scottish Dances" framfördes vid den internationella Edinburgh-festivalen. Hans verk har sedan dess framförts på en rad platser, i England även i radio och TV. Vid London International Opera Festival våren 1987 framfördes hans opera "Acts of Faith".



**Jonas Degerfeldt**, tenor, f. 62 i Skellefteå, uppvuxen i Husum (Örnsköldsvik), har gått på solistlinjen vid Musikhögskolan i Göteborg. Sånglärare Märta Scheele och Dorothy Irving.



**Mikael Bellini**, kontratenor, född 1958, utbildade sig först till pianostämmare, men sadlade sedan om till sångare i det i Sverige ovanliga counter tenorfacket. Han studerar på Musikhögskolan i Stockholm. (Sånglärare Solwig Grippe). Han är medlem i vokalsembeln "Lamentabile consort" sedan starten 1978. Under många år har han också sjungit altstämman i Radions kammarkör. Han är ofta anlitad som oratoric- och konsertsångare. 1986 sjöng han titelrollen i "Don Juan 1669".



**Stefan Dässman**, dirigent, är född och uppvuxen i Uppsala. Han har gått på Stockholms musikhögskola där han utbildat sig till musiklejare, körpedagog och ensembleledare. 1982-85 gick han i dirigentklassen och hade Eric Ericson som lärare. Stefan är sedan 1982 ledare för kammarkören A cappella, med vilken han erhållit första pris vid den internationella kör tävlingen i Tour. Han har gjort en rad produktioner med olika orkestrar och körer, bl.a. Radiokören. ISMDE:s opera "Kärleken till de tre apelsinerna" var han kormästare. Det har han också varit ett år vid Stora teatern i Göteborg.



**Carin Göransson**, dansare, f. 63 i Umeå där hon började i en danskola vid sju års ålder. 1976-81 gick hon i Operans balettskola. Som frilansdansare har hon arbetat med bl.a. Chinateatern och dansgruppen Kicks. Sedan 83 är hon anställd som dansare vid Stora teatern i Göteborg.



**Nils Spangenberg**, regissör, har studerat musikvetenskap vid Stockholms universitet, solosång vid Musikhögskolan i Göteborg samt vid Musikdramatiska linjen vid Statens scenskola i Göteborg. Han har sjungit i Operakören och på Stora teatern i Göteborg, där han nu är anställd som regissistent och regissör. Hösten 86 uppmärksammades hans uppsättning av Lars Johan Werles opera "Kvinnogräl". Våren 87 regisserade han Rossinis "Kärlek på prov" på Operahögskolan i Stockholm.



**Michael Joyce**, belysningsmästare, gjorde sin första produktion i Vadstena 1979, Skådespelerskan som kom till himlen, Bröllopsfesten 1980 och Susanna 1981 under ledning av ljussättaren Torkel Blomkvist. Arbetar som tekniker vid Folkoperan och andra fria grupper i Stockholm samt med turnéer och filminspelningar. Driver nu egen ljusuthyrningsfirma, Lightmen, tillsammans med belysningsmästaren Arne Åkerström på Folkoperan.



**Per-Erik Öhrn** — Vadstena-Akademiens konstnärlige chef, regissör, sångare, översättare och operalibrettist. Anställd vid Stora teatern i Göteborg sedan nio år; tidigare skådespelare vid Östgötateatern och Uppsala-Gävle stadsteater; sångare/regissör/teaterchef vid Norrlandsoperan. Har regisserat vid Sveriges Radio, TV1, Riksteatern, de statliga scenskolorna i Göteborg och Stockholm samt vid Vadstena-Akademierna — sammanlagt trettiotalet uppsättningar. Per-Erik Öhrn tog en fil.kand. i ryska, musikvetenskap och konstvetenskap innan han gick på Operahögskolan i Göteborg. Sånglärare Ingrid Maria Rappe. Vid Vadstena-Akademierna debuterade han både som sångare och regissör.

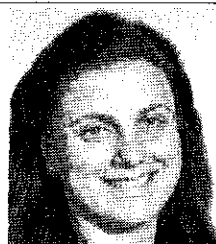
**Stig Gustav Schönberg**, f. 1933 i V. Husby, Östergötland, har studerat vid Musikhögskolan i Stockholm där han tagit musiklejare- och kyrkomusiker-examina. Komposition har han studerat för Lars-Erik Larsson och Karl-Birger Blomdahl. Sedan 65 är han organist i St Görans församling i Stockholm. Han har komponerat sju stråkkvartetter, två symfonier, sänger med piano och orgel, körverk, många orgelverk, pianomusik samt baletten "Ferdinand och Konrad", 1967. För Vadstena-Akademierna har han tidigare skrivit "Regina celi", 1973, som finns inspelad på skiva.



**Greger Erdös**, baryton, f. 53 i Ungern, uppvuxen i Lund där han har läst musikvetenskap vid universitetet. Vid Musikhögskolan i Malmö har han avlagt körpedagogexamen, vid Musikhögskolan i Göteborg har han studerat i solosångsklassen. Nu går han på Operahögskolan i Stockholm. Sånglärare Dorothy Irving.



**Barbro Netin**, mezzosopran, f. 58 på Frösön, uppvuxen i Vänersborg. Började 1977 läsa musikvetenskap vid universitetet i Göteborg. Anställdes 1978 som korist vid Stora teatern. Efter ett år började hon sin utbildning vid Operahögskolan i Göteborg. Hon har sjungit på Oscarsteatern (Tamara i T. Danielssons "Animalen"), vid Riksteatern, vid Stora teatern (titelrollen i "Askungen") och på Folkoperan (Puccini "Madame Butterfly" och Mozarts "Trollflöjten"). Sånglärare Ingalill Lindén.



**Stina Tornberg**, sopran, f. 58 i Stockholm, uppvuxen i Lidingö. Har gått på Operastudio 67 och på Musikhögskolan i Göteborg, sångsolistlinje. Sånglärare: tidigare Märta Scheele, nu Dorothy Irving. Stina går nu andra året på Operahögskolan i Stockholm. Med Kammaroperan har hon sjungit i Amor i "Orfeus och Eurydice" av Gluck.



**Patrik Sörling**, koreograf, tillhör sedan 84 Stora teaterns balettkår. Han är utbildad vid Balettkademierna och Svenska Balettskolan i Stockholm och vid School of American Ballet i New York. Han har gjort en rad mindre koreografier och till baletten "Tidsrit" också komponerat musiken. Med "Glasbarnet" på Stora teatern våren 87 gjorde han sin debut i större sammanhang.



**Robin Karlsson**, perukmakare, maskör, f. 61 i Norrköping där han gått tre år på frisörskolan och varit lärling på Östgötateatern. Har varit anställd på Malmö stadsteater som maskör och scenografi- och kostymassistent till Erik Ufers. Har även arbetat med Folkoperan, Riksteatern och Karlstadoperan, där han bl.a. svarat för scenografi och kostymer till Läderlappen. Förestår peruk- och maskavdelningen vid Länsteatern i Örebro. Han har medverkat vid Vadstena-Akademierna flera somrar.



**Marianne Petersson**, skräddare, f. 65 i Norrköping. Utbildad vid Ljungstedtska skolan i Linköping samt på Konst- och Hantverkarslinjen i Tidaholm. Hon har arbetat tre år vid Östgötateatern samt varit kostymmästare i Arbisteaterns uppsättningar av Teaterbåten. I Karlstad har hon arbetat med Läderlappen. 1986 medverkade hon första gången i Vadstena-Akademierna. Från hösten 87 är hon kostymmästare vid Jönköpings teater.



**Anders Wiklund**, musikvetenskaplig institutionen, doktorand vid Musikvetenskapliga institutionen vid Göteborgs universitet, leder forskningsarbetet vid Vadstena-Akademierna. Han är ledamot av stiftelsens styrelse. Anders Wiklund har studerat piano, dirigering och komposition. Vid Stora teatern i Göteborg har han dirigerat operan av Menotti, Britten, Melani och Cimarosa. Han har tagit fram Cimarosas "Il fanatico burlato" för Drottningholmsteatern och A. Melanis "Il podestà di Colognole" för Stora teatern och för Vadstena-Akademierna en rad verk bl.a. Melanis "Don Juan 1669" och Cimarosas "Den gifte stackar'n".





## Nya svenska och utländska verk, historiska uruppföranden.....

Vadstena-Akademien, som grundades 1964 av sångpedagogen Ingrid Maria Rappe, är en unik studie- och forskningsverksamhet som varje år röner riksomfattande och internationell uppmärksamhet. The Times avslutade sin recension 1986: "British music colleges wanting to break out of the operatic routine may care to note". - Genom föreställningar baserade på "operaarkeologisk" forskning (framtagning ur europeiska arkiv, källkritiskt översättningsarbete, musikalisk analys, överföring till modern notskrift, etc.) levandegörs en del av vårt kulturhistoriska arv. Hittills har tjugotvå äldre operaverk uppförts för första gången i modern tid i Vadstena; därtill har tio nyskrivna verk av nordiska tonsättare uruppförts. Tre av verken har sänts i TV, flertalet i riksradien. Återuppföranden har skett på tiotalet platser utomlands och på en rad platser i Sverige.

Samtidigt som publiken till stor del består av länsinnevånare och turister är Vadstena internationell mötesplats för operafolk och för studerande och professionella musikteaterartister: hundratals sångare har scendebuterat i Vadstena, bl.a. Britt-Marie Aruhn, Stefan Dahlberg, Loa Falkman, Anne-Sofie von Otter och Thomas Sunnegårdh. Här uruppfördes Sven-David Sandströms första musikdramatiska verk. Här gjorde regissören Göran Järvefelt sina första uppsättningar. Här spelades under ledning av Arnold Östman barockopera med tidstroga instrument för första gången i Sverige. Den norske tonsättaren Olav-Anton Thommessen kallade Vadstena-Akademien "Nordens enda operaboratorium". We could learn a lot of their example..." avslutades recensionen 1986 i den engelska tidskriften The Opera.

Hos oss får Du  
information om  
musiken.

**...SPELA SVENSKT!... SPELA SVENSKT!...**

Välkommen hit!

**SVENSK MUSIK**  
Swedish Music Information Center



Box 27327, S-102 54 Stockholm, Sweden. Telefon 08-783 88 00.